HUDBA V DUŠI

…ORNÉ VYDÁNÍ
BÁSNICKÝCH SPISŮ
JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

Hudba v Duši

BÁSNĚ

JAROSLAVA VRCHLICKÉHO

TŘETÍ VYDÁNÍ

V PRAZE
— NÁKLADEM J. OTTY. —

TISKEM ČESKÉ GRAFICKÉ SPOLEČNOSTI »UNIE«
V PRAZE

If music be the food of love, play on
give me excess of it.

SHAKESPEARE.

. . . . . une flûte invisible.

VICTOR HUGO.

SVÉ ŽENĚ

J. V.

SESTINY

(1883—188[illegible])

Hudba v duši.

Je na dně duší lidských skryta hudba,
jež zvoní tam a hovoří a zpívá,
nechť léta zmlklá ozve se přec časem,
zvlášť za večerů tiché letní noci,
když rozdechne nám všecky struny srdce
ten mistr tónů, vesmíru bůh, láska

Já často ptal se srdce: Co jest láska?
a všehomírem v odvet zněla hudba,
až zachvělo se tajným plesem srdce:
Jeť láska pták, jenž v kleci světa zpívá,
rád za dne tichý rozpěje se v noci,
vždy jásá, nechť i zoufá sobě časem.

Je láska poklad nezmenšený časem:
úl medu věčně plný jesti láska,
je úsměvem dne a je kouzlem noci,
je hvězdných sfér ta nejtajnější hudba,
je vodopád, jenž na dně srdcí zpívá,
je v srdcích světem a je světů srdce,

Ó, znavené ty, ztrmácené srdce,
jen věř, a paprsk tobě kmitne časem,
i pro tě na života stromu zpívá
pták báječný, jenž nazývá se láska,
i pro tě hvězdná temení se hudba,
jež line se z tvé tváře, svatá noci!

Já často těkal, bloudil tichou nocí
a ptal se: Země, kde tvé bije srdce?
a ptal se: Světe, kde ta tajná hudba,
jež od počátku prostorem zní, časem?
A všecko v odvet znělo: Láska, láska,
tou stojí vše, ta ve všem plá a zpívá!

Již umlkám — však v houští slavík zpívá
a hvězdy zlaté vonnou spějí nocí,
pod okny v stínu šepce mladá láska,
rty tichnou v polibku a v tluku srdce,
a úsměv šerem zazvoní-li časem,
zní jako hrdliček a drozdů hudba.

Tys, poesie, h u d b a, která z p í v á
a letí č a s e m, vichřicí a n o c í,
a řídí s r d c e, v nichž plá věčná l á s k a!

Chvála sestiny.

Tu starých troubadurů sladkou píseň,
kde slovo uniká a chytá slovo,
se objímají pak jak víly v tanci,
by myšlenka jak ze skal mořské oko
z nich svitla lásky čaruplnou zvěstí,
já pěju ti, milenec sladkých rhytmů.

Ó, sestino, ve kouzlu tvého rhytmu,
jenž dýše vůni, jakou měla píseň,
v níž Petrarka své touhy složil zvěsti,
jíž spjato lásky okřídlené slovo,
tys růže, v kterou mladý Dante oko
pohroužil v snění, v myšlenek svých tanci.

Jak vlny vodojemu v lehkém tanci,
jež šumí v trysku a padají v rhytmu,
ty chválíš ručky, ňadra, vlas i oko
i duši její, melodickou píseň,
to stvořitele velké, tvůrčí slovo,
jež spasilo mne svojí lásky zvěstí;

Stud, jenž se brání, ukryt v tvojí zvěsti,
spěch nožek, k dostaveníčku jež v tanci
se ženou, kam je volá sladké slovo,
i ňader vlnění ve sladkém rhytmu,
když dozpívána rozkoše je píseň
a vlhké oko něhou patří v oko.

Ó, sestino, ty kouzelné jsi oko
na zlaté síti básnických mých zvěstí,
tys kolébavá, smavá, hravá píseň
a slova jako hvězdy splítáš k tanci,
do tebe zakleta je duše rhytmu,
polibkem najde vykoupení slovo.

Ty v onyx, rubín, safir brousíš slovo,
by zaskvělo se jako láskou oko,
by v houpavém a sladkodyšném rhytmu
předčiti mohlo i slavičí zvěsti,
by jako dívka unavena v tanci
básníku v náruč celá klesla píseň.

Však čím je p í s e ň a čím sladké s l o v o,
když vlasy vlají v t a n c i, hoří o k o
a lásky z v ě s t í ňadra dmou se v r h y t m u?

Moje píseň písní.

Spí slunce v zářném plášti tvojich vlasů,
svit luny leží na tvém bílém čele,
lesk jitra na rameni i tvé ruce,
hvězd zážehem se chlubí tvoje oči,
třpyt korálů tvá opanoval ústa,
však duše lilií dlí na tvých ňadrech.

Jak vonné perly ve narcissu ňadrech,
tak svity hrají ve tvém vonném vlasu,
dech sladký proudí, jak otevřeš ústa,
jak noc když přijde, měsíc na svém čele,
a v jeden bod když velké upřeš oči,
hned v touze k tobě vztahují se ruce.

Svit slunce tvoje když ozáří ruce,
tu divým vznětem hne se srdce v ňadrech,
stín večera když stmaví tvoje oči,
tu zdá se, noc že padá s tvojich vlasů,
a ruka tvá když leží na mém čele,
po polibcích se touhou třesou ústa.

Pták rajský zpívá, otevřeš-li ústa,
jak ptáka držíš duši mou v své ruce,
v skal není skryto vráskovitém čele,
co zlata nosíš v úbělových ňadrech.
Tys udělala síťku ze svých vlasů,
a kdo se chytil — byly moje oči.

Jak duha v slunci mění se tvé oči,
když mlčení prst klade na tvá ústa,
když tajíš jen svou krásu v závoj vlasů,
jak amfora když spínáš k hlavě ruce,
co touha, vážka, chví se na tvých ňadrech
a motýl plamenný, stud, na tvém čele.

I nejmenší, věř, vráska na tvém čele
i slzí záblesk, jež zamlží oči,
i křídlo vzdechu, když se hne ti v ňadrech,
jest hudbou; smích jen musí přes tvá ústa
se perlit, požehnání přes tvé ruce,
svět nesmí tobě skřivit ani vlasu.

Zavírám o č i, bych tě líbal v ú s t a,
a spínám r u c e, snim-li na tvých ň a d r e ch,
je sladký na mém č e l e stín tvých v l a s ů!

Strom

Je člověk strom, jenž kořenem tkví v zemi,
však svoji korunu tu vzpíná v světlo,
peň jeho drsný nese stopy blesku
a těžké rýhy starostí a vrásky,
však měkké listí šumí sladkou něhou
a v srdci pták mu zpívá, věčná láska.

Ten strom štěpila sama boží láska,
v zem vsadila jej, by miloval zemi,
sny jeho dětství kolébala něhou
a větve snahy jeho vzpjala v světlo
a ve hluboké čela jeho vrásky
myšlenky síla, aby čin vzplál v blesku.

A strom ten stojí v zlatém jitra blesku;
na větve klade hnízda jemu láska,
květ vonný halí všecky jeho vrásky
a strom je blahem, požehnáním zemi,
a vnořen ráno, večer, v noci v světlo
jak harfa zvučí radostí a něhou.

Stín jeho dobrotou jest a jest něhou,
kmen jeho silou proti vichrům, blesku,
a světlušky když v krov mu padne světlo,
toť soucit božský, ku trpícím láska,
a sekyrou, když podťat klesne k zemi,
tu pryskyřicí pláčí jeho vrásky.

Ó, buďte požehnány hlubé vrásky!
Zas vyzlacené stokrát lásky něhou,
zdráv, kořene, buď, jenž se plazíš v zemi,
by koruna se smála v zory blesku!
Buď zdráva, mízo, jež jak věčná láska
protékáš větve, duše jich a světlo!

Já jsem ten strom a ty jsi jeho světlo!
Tys zlatý úsměv, který halí vrásky,
ty rozpínáš své větve, aby láska
v nich mohla jásat rozkoší a něhou!
Jen s tebou stojím pevný v moři blesků,
jen v tobě kotvím jak strom v rodné zemi!

I klesám k z e m i přemožený n ě h o u,
vzplát musím v b l e s k u, by všednosti v r á s k y
mi l á s k a setřela mne nesouc v s v ě t l o !

—

Cor meum Tibi!

Jak poutník zbožný když se chystá k pouti,
má písni, vstaň a uvaž sobě k nohoum
sandaly, berlu vem a klobouk s škeblí
a kráčej pevně k velikému cíli,
viz okem smrtelným a zvěčni strunou
tu její zářnou, nesmrtelnou krásu.

Stop v slunce péro, v nočních nebes krásu,
spěj do Thule a do Ofiru pouti,
rci Apsarasám, Perim, aby strunou
ji velebily od hlavy až k nohoum,
přec nedojdeš a nedospěješ k cíli —
jeť krása její jako perla v škebli.

Ó, pozoruj tu duhovitou škebli,
jak hraje v slunci barev měníc krásu!
Však plavec jí přec nedospěje k cíli,
pro ni se nevrh' v moře strastnou poutí,
kde děs jej schvátil vrhna jej k svým nohoum,
co hřměla propast divou bouře strunou:

Cos vyššího mu chvělo touhy strunou,
ne škebli, on chtěl perlu míti v škebli!
Tak rovněž já, když k tvým se řítím nohoum,
chci něco více nežli pouhou krásu,
po těle tvém když sladkou těkám poutí,
tvá duše k vyššímu mne vábí cíli.

Vlas, řeka zlata, ňadra, stupně k cíli
jsou ovšem, hlas tvůj sladkou zvoní strunou,
dech, přes violky když jde vánek poutí,
a perly svítí v ústech tvojich škebli,
však duše má dál spěchá, duše krásu
zří v očích, zkad se rozlívá až k nohoum.

Mech lesní za koberec tvojim nohoum
bych dal, by touhou dlouhou cestou k cíli
čas neznavil tě, nestrávil tvou krásu,
jež bude věčně znít mé písně strunou;
svůj život v tichou proměnil bych škebli,
bys perlou snít v něm v dlouhé mohla pouti.

Vpusť v ucha škebli, co mou zvučí strunou,
když dojda k cíli klesnu, spatřiv krásu,
po dlouhé pouti mrtev ke tvým nohoum.

— —

Sestina v srpnu.

Pod starými a košatými stromy
na vlhké, husté, nesšlapané trávě
sám ležím v dumě, skrze větve v dáli
zřím do kraje, jenž v stříbrné spí mlze
tím unavený nekonečným žárem
jak dlouhým bděním unavené oko.

A slunce, velké Kyplovo oko,
se zadívalo pevně mezi stromy,
zem, vodu, vzduch opíjíc dusným žárem,
a sotva brouk se pohne zvuče v trávě,
a pouze jako stěnu v modré mlze
stát vidím lesy na obzoru v dáli.

Mdlý, znaven ležím, netoužím víc v dáli,
do srdce vlastní obrácené oko
svět jiný stopuje tam v slzí mlze;
jak jezero, je duše mezi stromy,
jež opuštěné dumá v sítí, v trávě,
jen vášně zanícené těžkým žárem.

Klas trávy, stromů vrch se nehne žárem,
ni mráček sivý nezjeví se v dáli,
je dusné ticho — v písku, sítí, trávě.
Ku spánku rádo by se přimklo oko,
však brání mu v tom velké, staré stromy ,
jež korunou se zdají stápět v mlze.

Zda v této tajemné a šeré mlze,
jež zdá se chvět a blýskat mocným žárem,
vám nová míza stoupá k srdci, stromy?
Zda života ruch rozlívá se v dáli?
Zda v účasti se dívá jakés oko
na vření vln a motýla let v trávě?

Ó, chtěl bych shasnout, jak světluška v trávě!
Ó, chtěl bych zmizet, jako holub v mlze!
Chtěl na jediné bych se změnit oko
a stíhat nezmýlený zimou, žárem
ves život v blízku, hloubi, výši, dáli,
čím žijí skály, květy, bylí, stromy!

Ó, staré stromy, jak tu ležím v trávě,
sem neste z dáli bouř, jež dřímá v mlze,
taj pronikne snad oko blesků žárem!

Večer.

Když v safirovou rakev lehne slunce,
nad rakví vzplanou k věčné stráži hvězdy
a truchlící jak vdova, bledý měsíc,
bdí v smutku sám až v konec dlouhé noci,
kdy nad vzkříšeným sluncem v divém plesu
sám zbledne, shasne přemožený láskou.

Ó, duše má, ty živena jen láskou,
ó, písní mojich zářící ty slunce!
Jak vyznávám to, hrdý v sladkém plesu,
ty, když mi hasnou všeho štěstí hvězdy,
mi svítíš dlouhou, nekonečnou noci,
jak vlídný, klidný, konejšivý měsíc!

Jak v hoři těžkém lkal jsem mnohý měsíc,
než jako anděl draka svoji láskou
tys v srdci zdrtila mi chmury noci,
změť příšer, nad než vyhouplo se slunce,
než rozsypalas nitrem mojím hvězdy,
než hnus a nechuť ustoupily plesu.

Sám šel jsem tmou, jen vydán vášni plesu,
v mých slzách nových vždy se shlížel měsíc,
až oči tvoje, zázračné dvě hvězdy,
v svět poslané tou kouzelnicí, láskou,
mi vzplály, že jak Pars, jenž vítá slunce,
jsem roztáh' ruce v dík, že konec noci.

Ó, velké kouzlo mystické té noci,
kdy na mých ňadrech ve andělském plesu
mi vzplálo štěstí nehynoucí slunce,
kdy vášeň žárná, jak v úplňku měsíc,
ti zakrývajíc oči spité láskou,
v klín nahý všecky nasypala hvězdy!

Ó, buďte požehnány, zlaté hvězdy,
jež onou, jedinou jste táhlý noci,
kdy vykoupen a vrácen žití láskou
jsem vítal štěstí, jak pták hnízdo v plesu,
buď žehnán ten, jenž provázel vás, měsíc,
na dráze mléčné nežli vyšlo slunce.

Ó, čím je s l u n c e, když duch, sytý l á s k o u,
kol rozhazuje h v ě z d y ve svém p l e s u,
až stráví se jak m ě s í c v konec noci!

———

Nic

Ó skvoucí, mroucí rozptýlené paprsky!
ó zlatí, svátí vichry hnáni motýli!
ó bezdné, hvězdné světy jdoucí oblohou!
ó svadlé růže, schladlé dávno polibky!
ó marná, žárná zoufající objetí:
Ký účel váš, kde váš je hrob, kde váš je cíl?

List hnaný větrem darmo ptá se, kde je cíl?
A člověk, v kterém hoří ducha paprsky,
jenž schopen jesti kráse klesnout v objetí,
oč věru ten je lepší než vy, motýli,
již z květů krátké ssajete si polibky,
než podjeseně vítr zahřmí oblohou?

Jeřábů tlum jsem letět viděl oblohou
a volal v jejich družný pochod: Kde váš cíl?
Já cítil na tvých ústech pláti polibky
a dívčích očí ssál jsem blahé paprsky,
až vyplašení často studu motýli
na dívčí vzletli skráně v mojím objetí.

A vždycky v bouřném ruchu palných objetí
ta otázka jak blýskavice oblohou
mne trápila, až pobouření motýli
mých písní odletěli hledajíce cíl,
jak tichý květ, jenž loká slunce paprsky,
já znova pil jsem zase lásky polibky.

Neb pevně já jsem věřil, sladké polibky
a nerozlučná, rozbouřená objetí
že jediné jsou v světě spásy paprsky,
že jimi zem se stane rájem, oblohou,
že jimi náš zde bude dosažený cíl,
že jimi budou z duší hvězdní motýli.

Však ja se klamal, jako hraví motýli,
tak prchnou objetí a všecky polibky
a bezdné nic a žal je pouze onen cíl,
jež mají všecky polibky a objetí;
a projdi mořem, zemí, ohněm, oblohou,
bez lásky svítí v prázdno slunce paprsky.

Ó, zlaté paprsky, ó, modří motýli,
nad polibky, jež dáváte si oblohou,
zda naše objetí jsou? Nic je všeho cíl!

Básník sestiny.

Básník sestiny jest brusič drahokamů,
který pouští v ostré hrany různé světlo
a pak lomem jeho kouzlí samé duhy
na myšlenku svoji, pohyblivou vlnu;
šestkrát obrátí svůj kámen v pilné dlani
a pak všecky hrany rázem spojí v souzvuk.

Básník sestiny jest hudec, který v souzvuk
ladí zlatý cymbal plný drahokamů,
rythmu zvonky zkouší v neunavné dlani
a z nich láká hudbu, duší snivé světlo;
v pramínků šest splítá šumnou zvuku vlnu
a ji třepí v samé zpívající duhy.

Básník sestiny je malíř velké duhy,
různé barvy skládá a stupňuje v souzvuk,
chytne zeleň luk a modrou proudů vlnu
i hor purpur plný zářných drahokamů;
kupí stíny, aby líp vyniklo světlo,
štětec šesti barev nese v svojí dlani.

Básník sestiny je lovec, který v dlani
síť má na motýle, kteří nosí duhy
na křídlech a noří v sluneční se světlo;
vybírá si tam, kde barev lepý souzvuk
květinový pel má a lesk drahokamů,
dřív než pustí síť svou v poesie vlnu.

Básník sestiny je nořič perlí, vlnu
života zří proudit kolem, a jí v dlani
perlu vidí planout září drahokamů,
svitem zlata, kouzelnou hrou barev duhy;
tak jej láká na ní světla, barev souzvuk,
v tmu že za ní chvátá pro to její světlo.

Básník sestiny je snílek, v zlaté světlo
jenž se dívá šťastný v lesy, klasy, vlnu,
ve všem hledá tajný všehomíra souzvuk;
na cikadu stejně zbožně zří v své dlani
jak na chvostů pavích zářné, pyšné duhy,
celý svět mu báň je plná drahokamů.

Slova mají s v ě t l o jak lesk d r a h o k a m ů,
v rhytmu proudí v l n a, jež kolébá d u h y,
v dlani p o e s i e sedí božský s o u z v u k.

Finale.

(Sestina rýmovaná.)

Pět chtěl bych píseň, jež by světem zněla,
sfer hudbu aby místo rýmů měla,
a rhytmem bouřné oceanu vření
tak plné vzruchu, plné sladkých chvění,
by slovo její opět, celá píseň,
od lůna země tysklo v hvězdnou tíseň.

Snad ta by stačila v mých citů tíseň,
jí nebes na prahu by Lyra zněla.
Chtěl slyšet bych tu písní věčnou píseň!
Za posluchače světů shluk by měla,
kaskady hvězdné a mlhovin chvění,
klid věčnosti a prohlubiny vření.

Jak vesmír, tak má duše stejné vření,
tam citů klíčí a se ničí tíseň,
by v nejtajnějších nervů jemném chvění,
jak muší křídlo chvěla se a zněla.
To její pláč, neb druhdy křídla měla,
nach ráje na nich a slavičí píseň.

Nechť život bouře, láska v něm je píseň;
tak alkyona křídlo v proudů vření,
tak hvězdný svit v noc, jež jen stíny měla.
tak ptačí švehol v nemocného tíseň,
prvního polibku tak báseň zněla,
ve prarodičů úžas, ples a chvění.

V cyklamy ňadrech rosné perly chvění
a v zkvetlých růžích slavíková píseň,
nach úst, z nichž slova „miluju tě“ zněla,
vše není stínem radostného vření,
když ucítil jsem tvojich vlasů tíseň,
jak v sladkých poutech tělo moje měla.

Já žebrák byl — a ty jsi všecko měla,
ty plnou naději — já strach a chvění,
ty vítězství — já nejistoty tíseň,
ty úsměv jasu — já žalobnou píseň,
ty svrchovaný klid — já citů vření,
já prsty byl — a ty jsi harfou zněla.

Ó, kdybys měla v srdci svém mou píseň,
v níž citů tíseň tobě chválou zněla,
mé vření v sladkém ustálo by chvění!

SERENADY MELANCHOLICKÉ

(1880—1885)

I.

O lásky moře bezdné,
lze k tvému dospět dnu?
Lze myšlence neb snu
pít z tvojí číše hvězdné?

Ó lásky dlouhé pole,
lze uvít v kytici
vše kvítí zářící,
jež plá a svítí v kole?

Ó perly ze dna moře,
ó květy z lásky niv,
ať později nebo dřív
z vás v duši padá hoře.

Ať oklame nás láska,
ať vše nám povolí,
vždy konec zabolí,
vždy čelu zbude vráska.

Nechť člověk žal jen tuši,
vždy srdce svoje rád
v ten květný vrhá sad
a v moře to svou duši!

II.

Staré kouzlo noci letní
mury šeré křídlem sletni!

Jasmínu květ vsyp mi v dlaně,
rosou osvěž parné skráně.

Duši slavíkovým pěním,
ale srdce — políbením!

III.

S lípy samé zlato padá,
květným pelem tmí se vzduch;
motýl těžká křídla skládá,
včel a ptáků hasne ruch.

Darmo! Lásky sladká vláda
již mne jala v těsný kruh;
s lípy samé zlato padá,
květným pelem tmí se vzduch!

Měsíc patří v spící lada,
jako mlhou zářný duch;
motýl těžká křídla skládá,
včel a ptáků hasne ruch.

Z lučin zvoní cvrčků váda,
v stínech tanec zlatých much;
s lípy samé zlato padá,
květným pelem tmí se vzduch.

Ó jen hoď své srdce ráda
v moře nadějí a tuch;
motýl těžká křídla skládá,
včel a ptáků hasne ruch!

Miluj, dokavad jsi mlada,
láska svět je, život bůh!
S lípy samé zlato padá,
květným pelem tmí se vzduch!

IV.

Kraj tichý. V klenbách stromů zdřímli ptáci,
my počkáme, až vyjde měsíc z lesů,
my počkáme, až západ vykrvácí,
až opozděná můra vzletne z vřesu!

Ó jaký smutek na tom celém kraji,
i zem jak by se bála dýchat v děsu.
Co potom já? — Vždyť na svém srdci v taji
s tvou drahou hlavou všecko štěstí nesu!

———

V.

Hleď, azur jesti jako velká vodní tůně,
z níž pozvedá se měsíc, oko leknínové,
kraj prosycen je něhou, vzduchem táhne vůně,
na trávě svítí rosy kapky brillantové.
Z dna tůně flétna zní a harmonika stůně.

Ó na svém srdci nosit chtěl bych ten květ svatý,
mé srdce po něm dávno chvěje se a stůně,
by střásal na můj zpěv svůj zářící pel zlatý,
by zněl jak harmonika ze dna vodní tůně
a chvěl se motýlem ti ňader nad poupaty!

Ó bílé čelo tvoje podobá se luně,
když z lůna černých mraků nad horami plove,
noc letní spí v tvých vlasech, z ňader stoupá vůně
a zatápí mne mořem! Pojďte, moji snové,
jí z očí flétna zní a harmonika stůně.

VI.

Těžce voní akacie,
že až závrať hlavu jímá.
Zda to srdce země bije?
Ne, to dutě z dálky hřímá.

Jako zlaté jiskry v keři
španělských much dav se točí,
řek' bys, že to tekou v šeři
žhavé slzy noci z očí.

Nad pahorků modré lemy
vzpjal se velký měsíc žlutý,
jako lampa hledí k zemi
zamyšlený, nepohnutý.

Jako v závod květy dýší,
zdroje šumí, slavík zpívá,
akácií květy v tiši
do vlasů ti větřík schvívá.

Kdesi bouř — zde čisté nebe!
V srdci mém bouř rovněž děsná,
ale když jsem blízko tebe,
je v něm azur, zpěv a vesna:

A tak písně mojí slova
spřádají se mezi stromy
jako píseň slavíkova
mezi vzdálenými hromy.

VII.

Když kvetly šípky, chodili jsme spolu lesy,
pak po mezích a polem, kolem srázných stráni,
a všady, v údolích a nad příkrými tesy,
to bylo jedno bílé a růžové plání.

Když kvetly šípky, kol se chvěly keře všecky
a házely nám vstříc své drahokamy zkvětlé.
jak vítaly by sladký, vlídný tvůj smích dětský,
spor vedly, kdo dřív vsype je v tvé vlásky světlé.

Když kvetly šípky, všady jejich záclonami
se táhla vůně mdlá a nyjící a sladká,
víš, snili jsme, že v světě s blahem svým jsme sami,
a celý život že jest k milování látka.

Teď po letech, když vidím sněžit se a rdíti
květ šípků polem, lesem, strání, kam zrak sáhne,
tvůj vidím pohled, vždy mi do dna duše svítí,
tvůj cítím dech, s tou vůní přes mé čelo táhne.

—

VIII.

O čílko plné snění,
ó ústka dětinná!
Kde hasne přemýšlení,
kde úsměv začíná?

Půl žena a půl dítě
si život lehkým snem
ve štěstí chytá sítě
svým sladkým úsměvem.

Ty oči plné něhy,
pár horských, jasných ok,
jichž oblétuje břehy
roj labutí — mých slok.

A liliové páže,
jež dává hádat, krás
co tají, cudná stráže,
ten útlý, pružný pas.

I nožka v kroku hbita,
to lístek s růže spaď
a jako motýl kmitá
se v dnů mých vodopád.

Však duše perla na dně,
až v bezdnu spočívá
a z hloubky temné vnadně
se chví a usmívá;

A smělce dolů láká
svou snivou perletí,
a zpívá řečí ptáka
a voní v poupěti;

A mluví v přemýšlení,
kde úsměv začíná —
Ó čílko plné snění,
ó ústka dětinná!

IX.

Sněť pohnula se. — Jdi jen dál,
však již se k družce přitulí,
vždyť z lůna lesů, z lůna skal
se stíny již sem shrnuly.

Mech zasténal. — Ó neslyš jej,
však světloška již zahoří
mu ve kštici, až jejich rej
se z křovin tmavých vynoří.

I hnízdo vzdychlo. — Nech je být,
však bude rozkoší se chvět,
až v luny jásající třpyt
v něm družce bude ptáče pět.

Že fontán lkal? — Co na tom jest,
však rozplesá se, potají
až v klínu vln mu roje hvězd
se ku polibkům shledají.

Vše hnutí velké přírody
tak najde svou v čas odpověď,
až bude vzduch pln lahody
a samé stříbro každá zeď.

Jen srdce to můž' napořád
se chvět — žal každý zmrhaný,
máť nedostupné zdi tvůj sad
a příliš husté kaštany.

X.

Smutku! z ňader nočních viol,
jenž se vkrádáš v duši mou
a jak světloška se míháš
tiché, letní noci tmou:
Vzplaň v mém srdci luznou básní,
plnou předtuchy a snění,
a pak v jejím políbení
zhasni!

XI.

Tmou kraj se ztrácí celý
v nesměrnost dalekou,
slyš — drsné hlasy zněly
kdes v dálce za řekou.

Vše divné tu a cizí,
člun sotva přijel — znik,
jak přelud obří mizí
v tmách starý převozník.

A veslo napřažené,
jak velká páka jest,
jež k zemi zamlžené
se sklání odkud s hvězd.

Teď jeden rozmach náhlý,
a zniklo rovněž tmou,
jen hvězdné jiskry táhly
se za ním nad vodou.

A tma a tma kol zeje,
strom splývá v ní i krov,
svět velká, bez naděje
jest píseň beze slov.

Kdo řek' by, v této tiši
že štěstí naše spí?
Jen andělé je slyší
a Bůh jen nad ním bdí!

XII.

Něha — lilie stříbroskvělá,
ve kalichu rosný třpyt,
lásky to je první cit,
první touha rozechvělá!

Vášeň — rudý kaktus žhoucí,
samý osten, samý hrot,
kamo sáhneš, tam tě bod,
až jsi krví pokryt vroucí.

Něha, vášeň — rosa, plamen,
tmavé růže, bílý sníh,
plamen piju s retů tvých,
a chlad v objetí tvých ramen!

XIII.

Listů vzdechem, květů dechem,
větru spěchem
píseň tobě nesu na večer,
matným echem
zní a zmírá v letní dumný šer.

Jak se smráká! — Nad oblaka,
letem ptáka,
krouží její zádumčivý kvil;
mne to láká,
bych s ní na tvých drahých ňadrech snil.

Listů vzdechem, květů dechem
padá spěchem
v lilije tvých ňader hloub a hloub.
V šeru mechem
světlošky zřím pláti, kam jsem vstoup'.

XIV.

Naše láska každým jarem
zaleskne se v květu starém,

Jak hloh bílý lístky žene,
proutím pučí od kořene.

Vůni dýchá, květy roní,
nad žití se rokli kloní.

Stín tam hází vlahý, rosný,
duše má tam chodí pro sny.

A mých písní slavík šerý,
nápěv si tam skládá sterý.

Celou noc tam jásá, tluče:
Drahá, pojď mi do náruče!

XV.

Ticho. — Jenom fontán kvílí,
hlouběj, hlouběj v polštář bílý
lilje tvých se ňader chýlí,
i tvá tmavá kštice;
písně, jež mi v srdci zbyly,
jak hrdličky hlavu skryly
pod křídla, se utišily.
Nemluv ty též více!

Ticho. — Ob čas hvězda sletí,
vůně dřímá ve poupěti,
a sny zlaté v hlavách dětí,
svět je míru moře;
ku tvojim snům do objetí
pospíchá má láska spěti,
tmavá jak stín starých snětí,
zářící jak zoře!

*

XVI.

Zde každý chodí v masce,
a tím to, drahá, svět
že nerozumí lásce,
neb nechce rozumět.

Zde každý chodí slepý,
a tím to, drahá, jest,
že neví, velkolepý
a báječný rej hvězd.

Zem, lesy, luhy, kvítí,
s perlami tůně vod,
motýl i vážka v sítí,
i ptactva chorovod

Jsou pouhé arabesky,
jichž věncem proniká,
tu slzami, tu blesky,
vždy láska veliká!

XVII.

Hudby přitlumené zvuky
ze zahrad se tiše nesou,
v stromů korunách se třesou;
houslí tmavý nápěv praví:
Vše je drahé z tvojí ruky!

Procitly kol staré buky
zní to sladce, zní to jemně,
řek' bys, zvučí tím i země,
ba i vůně, lká a stůně:
Vše je drahé z tvojí ruky!

Ó vy srdci bouřné tluky!
Světlošky a hvězdy v reji
předstihnouti sebe chtějí,
melodie i jas nyje:
Vše je drahé z tvojí ruky!

Ztichla hudba. Cvrčků zvuky
se jen z vlhké trávy nesou,
struny srdce dál se třesou,
a jich tmavý nápěv praví:
Vše je drahé z tvojí ruky!

XVIII.

Lekninu bílé růže
se houpou na vodě,
vždy k sobě blíž a úže
se tulí ve shodě.

Jak dlouhé ženské vlasy,
jich tmavé kořeny
vln brázdí třpyt a jasy,
až ke dnu vnořeny.

V tom lásky obraz celý,
ta kvete na povrch,
však brzy v jícen stmělý
tě věnec vláken strh'.

A ovije tě snadně,
a jen se zpění vír,
a pro vždy ležíš na dně,
však v srdci věčný mír.

A z něho vyrůstají
ty bílé lekníny,
na ženských vlasech hrají . . .
Ó sny! ó hlubiny!

XIX.

Ó velké slunečnice!
Ó zlaté slunečnice!
Což jste zvědavě k nám dívaly se
do světnice!

Ó jak se po zdech táhly
ty vaše stíny, táhly,
měkkou rukou její na podušku
bílou sáhly!

Ó ležela tam hlava,
ta její krásná hlava
vedle mojí — drozda zněla z dálky
píseň lkavá!

Ó velké slunečnice!
Ó zlaté slunečnice!
Smály jste se, jak jste dívaly se
do světnice!

XX.

Den, fenix skvoucí,
v žár vlastní žhoucí
vrhá se mroucí.

Však ráno zase
v lesku a jase
v nové vzplá kráse!

Tys ten pták báje,
jemuž jas ráje
na křídlech hraje.

V srdci mém zhasni,
a budem šťastni
ve věčné básni!

XXI.

Ó noci její rozpuštěných vlasů,
v nichž zakleto spí slunce mého blaha!
ó noci sladká, snivá, opojná a vlahá,
jak vypsati tvou krásu!

Jak šel bych pouští, jež až v obzor sahá,
na jejímž konci velká socha nahá
mne ve objetí tahá,
a kol zní povzdech mroucích, chvějných hlasů...

XXII.

Nic smutnějšího není
nad flétny roztoužení,
když v červánkovém ohni
se rozplývá svit denní.

Mezi stromy zní to,
kdesi v šeru skryto,
dí to: Mladí snové,
líto mi vás, líto!

Úpí to a vzdychá
dojemně a zticha,
jako milá, když na oči
a na čelo dýchá.

Slyš, z rákosí řeky
zvuk to snivý, měkký,
chví se to jak pod polibky,
ňader tvojich vděky.

Vlní se to, stůně.
Noc je květ a v lůně
jeho vlá ta opojivá,
zpívající vůně!

Nic smutnějšího není
nad flétny roztoužení,
když v červánkovém ohni
se rozplývá svit denní.

XXIII.

(V pozdním létě.)

Hle, měsíc diamant veliký
se kmitá, hraje větvemi.
Ó noci, kams dala slavíky,
rci, uspalas je růžemi?

Ó noci, kams dala hvězdnatý
svůj plášť, zkad padal vábný třpyt,
kol jasmínu květy rozváty,
snad hvězdy mají nahradit?

Je pravda, kol vlá vůně dost
a květů, poupat ve trávě,
a každá kapka živý skvost
v kapradí září míhavě.

Je pravda, po každé pěšině
se honí lesklé krůpěje,
a buků hlubokém ve stíně
též ob čas ptáče si zapěje.

Kde ale, noci tvé kouzlo jest,
snů vír a tisíc bouřných tuch,
kde svěžest vůně, záře hvězd,
slavíků zpěvem sytý vzduch?

Ó lásko, jak démant veliký
pláš v srdce moje spjaté snem,
rci, uspalas všecky slavíky,
již jásali kdys v něm?

XXIV.

(Zimní.)

Kde jsou květy?
Září jimi tvoje celé tělo,
tvoje líčka, tvoje rety.

Kde jsou ptáci?
Zvoní smíchu tvého sladkým stříbrem,
ve kterém se jaro vrací.

Chci být s nimi.
Co je básník bez květů a písní?
Proto rychle, otevři mi!

XXV.

Ó lásko, tak můj život celý
jsi vyplnila vesele,
jak rozlétnou se z jara včely
do rozkvětlého jetele;

Jak mezi vrbin tenké proutí
se velký svlačec zachytí,
stvol každý musí obepnouti,
když bílou hvězdou zasvítí.

Buď želmána, ty duší ráno,
ty srdce zóro obrovská,
ty roso, nektare a mano,
ty berlo v žití královská!

Vždy rozhazuješ a vždy zase
máš plné ruce, plný zrak,
a nasytí se při tvém kvase
duch bezmezný i malý pták.

Ó rajský chlebe lidem daný,
ó svite do tmy skanulý,
jímž nejhroznější srdce rány
v duh zlatolesku vzplanuly!

Mluv ke mně květem, básní, ženou,
a z pohárů všech pít mi dej,
a smrtí že jsi zakuklenou,
mi v smrti teprv zašeptej!

XXVI.

Celý den jsme spolu byli,
ani slova nemluvili,
dívali se jen, jak večer
smutně v dol se chýlí.

Jak se tiše sklání k zemi,
bez ruchu jde haluzemi,
jako smrt a jako osud,
a jak my jest němý.

My zde, štěstí na vrcholu —
tam ta propast lidských bolů,
ty dvě hloubky — noc a duše
měřily se spolu!

XXVII.

Ty dala jsi mi vše, co žena dáti může,
vše duše lilie, vše srdce svého růže.

Ty bílé lilie, v nichž zlatý pel je něhy,
ty růže ohnivé, v nichž vášní divé žehy.

Ty bílé lilie s tou vůní srdce snivou,
ty růže ohnivé s tou divou, opojivou.

Ty bílé lilie s radosti zářným smíchem,
ty růže ohnivé tak smuté v pláči tichém.

V mých písních smísily se tyto květy dvojí,
v nich rudé lilie — však rudé krví mojí.

A v jejich pralese zřím bílé růže kvésti,
jen slabě nadchnuté červánkem svého štěstí.

GHAZELY

Úvodní.

Nedýší v růži všecky listy stejně,
a všecky perly nejsou čisty stejně,
když jeden ghazel svůdným leskem hoří,
plát nemůž' druhý všemi místy stejně.
Já s dobrem chtěl jen krásu, a tím v klidu
jsem před hanou i chválou jistý stejně.

Ghazel.

Nesmí příliš sama sebe chválit ghazel,
ač ti můž' číš vína dobrou nalít ghazel;
dovede být motýlem i orlem,
hrát si neb Sysifův balvan valit ghazel;
polibky rád trhá s dívčích retů,
dovede se v mystický šer halit ghazel;
píská flétnu, tluče v bubínek,
sladkým klamem nezdráhá se šálit ghazel;
žíhadlo včel zřídka tají v sobě,
volí růžovou jen vodou zdroj ti skalit ghazel;
bublin pestrý tanec rozpoutává,
přijít umí, v pravý čas se vzdálit ghazel.
Dosti však již ohňostroje chvály,
moh' by si v něm snadno křídla spálit ghazel.

Dle Heraklita.

Od nepaměti temné u vesmíru všecko je v proudu,
a hvězdy jako vlny v stejném víru, všecko je v proudu,
a listy hnány dechem jeseně
a ptáci, zvěř i v daleku i šíru, všecko je v proudu;
a míza v stromu a krev v člověku
a tóny flétny, tóny na klavíru, všecko je v proudu;
cit, láska, záští, hněvy, svár
a mření v boji, objímání v smíru, všecko je v proudu.
Sám atom nechám klidně píseň svou,
v hru atomů ať opustí mou lyru — všecko je v proudu.

Miluj.

Již chlapec záhy ve hvězdách jsem čet':
Miluj!

a později' ke mně šeptal každý květ:
Miluj!

Pták pravil, s kořistí jenž v hnízdo spěchal
a nazpátky pak s písní sladkou leť:
Miluj!

Na nesmrtelných ňadrech Venuše
já viděl zlatým paprskem se chvět:
Miluj!

A cudné oko Madonn Vinciho
i z Fiesole andělů děl ret:
Miluj!

To sladké slovo nosím v srdci svém,
jak poutník z Mekky svatý amulet:
Miluj!

Nechť starost vráskou probodá mi skráň,
vždy k sobě dím přes hloží ostrý hnět:
Miluj!

Jeť láska všecko, jí jen budu pět,
jeť nebe, peklo, život, smrt i svět:
Miluj!

— —

Ó Praho!

Smím růži východní ti věnčit skráň, ó Praho?
vzdát cizí písní tobě lásky daň, ó Praho?
Hle, s bázní růže, mám jich plný klín,
již beru slzou porosené v dlaň, ó Praho!
Ty velká minulostí, v budoucnost
ční větší zlatý trůn tvůj, vstup již naň, ó Praho!
Až k obzoru se rozvlň nádherná,
dům tlačiž dům, věž k věži, k báni báň, ó Praho!
Svých darů krajem rozsyp ovoce,
když venkov spěje k tobě, plachá laň, ó Praho!
Ty velké, zlaté město Karlovo,
zas městem Žižky železným se staň, ó Praho!
Sviť Slovanstvu a šlehej v Evropu,
jak maják nad cizoty vlny plaň, ó Praho!
Vždy věrná sobě, žehnej dětem svým,
a pouze bohům otců svých se klaň, ó Praho!
Však nezapomeň nikdy tasit meč,
vždyť žije ta, s níž Trut zápolil, saň, ó Praho!

Přípitek.

Veselost je divný květ,
zaléván chce být;
sluho, číše tři sem hned —
chci pít!

Myšlenka se dává v let,
v propast zeje cit,
rhytmus oba v píseň splet' —
chci pít!

Rozvahu mou vichr smeť,
Hafisi, jenž líť
skrz tvých písní květ a med. —
chci pít!

Co mi lauru tmavá snět,
Achil, Caesar, Cid?
Prach jich k nebi vichr zveď —
chci pít!

Láska prosekaný led,
čest je puklý štít,
pelyňkem vře dívčí ret —
chci pít!

V révy sladký, zlatý jed
se i derviš chyť,
proč bych já měl býti klet? —
chci pít!

Vždyť Bůh, když mne hodil v svět,
spěchal v ňadra skrýt
s nápisem mně amulet:
chci pít!

— —

Prosba.

Věčná pravdo, ze tvých zdroju
dej mi pít!

Rosu a klid v konec bojů
dej mi pít!

nedej, abych myslil celý život
že jest hříčkou bezúčelných strojů —
dej mi pít!

zem že bez příčiny skane v chaos,
jako slza v dešti hvězdných rojů —
dej mi pít!

lidská vůle, že je slabá třtina,
člověk loutka v cetkách různých krojů —
dej mi pít!

Studno dobra, dej, ať věřím v dobro,
lásku věčnou záští u příbojů
dej mi pít!

Dítě.

Největším je nebes darem dítě,
rosou všednosti je žárem dítě.
Hvězda v tmách a lístek zelený
na žití je štěpu starém dítě.
Starosti jdou, ale prchnou v ráz,
sotva usměje se jarem dítě.
Vázne píseň — pohled v dětský zrak,
dílo tvé již věnčí zdarem dítě.
Doma ptákem je a květinou
nejlepší když dáno párem, dítě.

Slunce a měsíc.

Básníku, měj slunce v hlavě,
ať to v písni bouří žhavě,
jas a světlo z hlavy tvojí
ať vře šíré u záplavě,
ale v srdci tichý měsíc
soucit měj, jenž ostýchavě
ukrývá se jako perla
v zablácené mořské trávě:
obé když máš, středem zmijí
vítěz kráčej pohrdavě!

Moje písně.

Ibn Jemin perly písní vrtal ducha šídlem,
Dželaledin nes' je k slunci orla bájným křídlem,
Hafiz lovil růžové do číše vína
volně, jak mu Chisru tekly svatým, zlatým zřídlem.
Co jsou moje? — Kalné granáty
v srdci láskou bouřně vzňatém, nudou náhle stydlém.

Blížící se bouři

Velkým jezem nekonečna val se, očisť vzduch!
Oři blesku, jenž jsi v mraku vzpjal se, očisť vzduch!
Vzplaň, bez tebe jako mrtvý již
svět údolem výparů být zdál se, očisť vzduch!
Spěj na křídlech vichrů divokých,
v prachu víry a kotouče hal se, očisť vzduch!
Vše, co podlé, nízké, bij a drť,
zločin znič, jenž pomsty nenadál se, očisť vzduch!
Sáhni také v srdce básníka,
jako fenix v jeho písní spal se, očisť vzduch!

Oko.

Blahem lásky roztoužené oko,
slzou něhy, operlené oko,
nejkrásnější jest, když patří
v oko štěstím zanícené oko.
Hluboké a bezdné, hvězdné spolu
jako v Tatrách zastíněné oko,
jásavě v sta jisker hrající,
jako v číši rozpěněné oko;
Výmluvné a tajůplné při tom
jako Sfingy zamyšlené oko;
Tázavé a dětsky rozmarné
a zas v dumy ponořené oko;
Duše zrcadlo, zkad lásky most
v spřízněné se drahé klene oko.
Jal jsem tebe, s tebou lásku tvou
v písně svojí nalíčené oko.

Moda.

Teď, co více zvykem není,
s úctou mluvit o umění,
každý chvástá a se kasá
a kde může, zuby cení.

Tři básníky hračkou strhat,
k potřebě již patří denní,
a sny věštců padly v kořist
všetečnému klábosení.

Ať jsi malíř nebo sochař,
takovému ocenění
neujdeš; však nejhůř na tom
básníků je pokolení.

Zde se brousí, škrabe, soudí
v ušlechtilém zápolení,
zoškliví ti rým i rhytmus,
slunce světlo, luny snění.

Jaký lék je proti tomu?
Předně pohár, jenž se pění,
potom z dívčích smavých retů
nekonečné políbení
a pak, co je nejvíc trápí,
nových písní burácení!

Na palmový vějíř.

Ty vzrostlý v žáru slunce tropického, chraň mne
teď, ó liste!

před sluncem žárem hustých stínů setkávej mi
zeď, ó liste!

Zřels' karavany táhnout pískem pouště palčivým,
chraň snů mých karavanu i myšlenek mojich
změť, ó liste!

Lvů řvaní slyšel jsi i Muezinů táhlý zpěv,
při slunce vzchodu kterak sobě zněly v odpověď,
ó liste!

Zřel's na oase snad, jak nad cisterny zrcadlo
do Mekky poutník skláněl vedrem bronzovanou
pleť, ó liste!

V almejí tanec vál jsi chlad při sladkém svitu
hvězd,
a v loktech bouřných Samumu jsi chvěl se jako
smeť, ó liste!

Teď urván kraji rodnému nad spoustou starých
knih,
neb za zrcadlem budeš tlít, kde kočiček ční sněť,
ó liste!

Až okny bude řinčet bouř, lijavec a sníh,
v mé dlouhé, zimní večery do záře krbu hleď,
ó liste!

Co k písni v šumu samovaru řekne Jaroslav:
Ty hvězdou sviť, motýlem vzleť a růží zkveť,
ó liste!

Duše.

Jen malá kapka všehomíra, pouhé nic — jsem a nejsem,
jen jiskra spadlá v chaos temna z hvězdných kštic, jsem
a nejsem;
jen vlna mezi dvěma břehy věčnosti
se valíc ku světlu se šumně vzpínajíc, jsem a nejsem.
Od perly mám tu touhu žíti v samotě,
od ptáka v hrdle not mám zpěvných na tisíc, jsem a nejsem.
Od slunce žár mám s jasem, snivost od luny,
od větrů křídlo, kterým letím hvězdám vstříc, jsem a nejsem.
Od blesku rychlost mám a plachou těkavost,
jíž mihnu se a zmizím šerem zřítelnic, jsem a nejsem.
Od motýlů mám pel na vzdušných křídlech svých,
od vážek třpyt, lesk od včel, vos a zlatých mšic, jsem a nejsem.
Od skal mám mlčení, od moře bouřný jek,
od lesů šum a táhlé dumy borovic, jsem a nejsem.
Já byla světlem v Diogena svítilně
a proroky jsem vedla středem lačných lvic, jsem a nejsem.
Mám v sobě sílu obra, Peri vděk a smích,
hněv padlých andělů a slzy popelnic, jsem a nejsem.
Tak odražena bloudím věků propastmi
teď smutná, veselá a klnouc, jásajíc, jsem a nejsem.
Svět často hvězdný lesk můj vrhnul v prach a kal,
leč blátem svitla vždycky vlídná Krista líc, jsem a nejsem.

Nářek Amorův.

Běda, nevím sobě rady,
pad' jsem v důlek dívčí brady,
v rozhárané vlasů sítě,
v úsměv plný rajské vnady,
mezi perlí řadu dvojí,
plnou dvorné, sladké vády,
do růží a do lilijí,
pod kterými plno zrady,
srdce mladé se mi směje,
takže nevím, kam a kady!
Pěvče, pojď mi ku pomoci,
ale nech si rhytmu spády,
rýmů něžné cukrování
i obrazů Iliady.
Líbej, to snad víc pomůže,
než to všecko dohromady!

Pes a kočka.

Soud veřejnosti s pravdou jdou vždy spolu jak pes a kočka,
hřbet zježený a zuby ostré jako drak — pes a kočka.
Nech projít čas, a svorně, vedle sebe uvidíš,
jak leží klidně v slunci, mhouří zpitý zrak pes a kočka.

Rada umělci.

V životě tak jako ve umění —
buď upřímným!

kde vře ruch, kde dumá vážné snění —
buď upřímným!

Jaký dojem dělá na tě příroda,
prostě vyslov v řeči své i v pění —
buď upřímným!

Buď jak strom, co má, to dává rád;
víno dej, co v číši se ti pění —
buď upřímným!

Nemůžeš-li výš nad sílu svou,
perutí svých střez se vysílení —
buď upřímným!

Nejmenší též v trávě chudobka
neustoupí růži; k čemu rdění? —
buď upřímným!

Slíva stejně jako ananas
kyne oku tmavém na lupení —
buď upřímným!

Jako cetka sláva opadá,
co je falešné, vše časy změní —
buď upřímným!

K čemu davu dělat kejklíře,
za roh vřavu jeho slyšet není —
buď upřímným!

Čím jsi, tím buď, nechť si hana zlá
chce tě ranit, blázen to jen cení, —
buď upřímným!

To je základ všeho tvoření:
lásky jako v hněvu rozhorlení
buď upřímným!

Hřbitov v písni.

Slavíku, jejž v luzných nocech Hafiz poslouchával,
kde zpíváš teď?

Růže, nad níž Dante druhdy vnořen v dumy stával,
kde voníš teď?

Hvězdo sladká, k jejíž snivé záři ze žaláře
povznášel se Tassův žalný kvil a vzdechů nával,
kde svítíš teď?

Srdce z plamenů ty stkáno, z růží z vína,
srdce Sappfy, na něž Eros jak na lyru hrával,
kde biješ teď?

Vlno šťastná, jež jsi tekla kolem nohou Hérony,
Leander když plavbou mdlý je bouřně objímával,
kde plyneš teď?

V písni shledáte se, ta jest velký hřbitov,
kam své mrtvé bohy člověk vždycky pochovával,
kde pláče teď!

Časem.

Mnohé zameškal jsem v žití věci časem,
deptán v prachu musil jsem se vléci časem.
Orel byl jsem jindy volný v letu,
jindy slavík uzavřený v kleci časem.
Kovadlinou byl jsem trpělivou,
jindy mohutnou se zvedl plecí časem.
Udicí hned byl jsem a hned rybou,
ran svých horkou krev jsem viděl téci časem.
Ale vždy mi šeptal hlas: Jen sečkej,
v škebli světa budeš perlou přeci časem.

Nad kolébkou.

V svitu luny chví se, sladké báje šepce
růžový květ.

Vedle moje dcera dřímá na kolébce,
růžový květ.

Nad ní bdím a cítím, kterak ostré hloží
v sladké, rajské vůni pučí na mé lebce
v růžový květ.

Spi, mé dítě, lásko má, na tvoje spánky
andělé ať sypou v sladkém dešti hebce
růžový květ.

Čím jsi mému srdci! Kde byl mrak a stíny,
tam se klenou duhy, svítí v oko slepce
růžový květ.

Štěstí s tebou, pravé velké! Snem buď tobě,
kterak hyne v prachu pod kopyty hřebce
růžový květ.

Symboly slunce.

Hledalo svůj obraz dlouho v světě slunce,
a tak vzplálo slunečnicí v létě slunce,
na podzim se v hrozny vína skrylo,
dívajíc se skrze holé snětě slunce.
V zimě číš je květem a je sluncem,
číší, květem k sobě povznese tě slunce.

Vyznaní.

Z číší, které svět mi dával, pil jsem dost,
pléc a šíj v střel jedovatých nával kryl jsem dost;
z fantasie luzných pokladů
plnou rukou já jsem perly brával, snil jsem dost;
myšlenek též zlaté osení,
nechť sup bouře šerým křídlem mával, sil jsem dost;
z retů lásky věnců rozkoše,
lásky bůh co nad námi se smával, vil jsem dost;
mnoho poznal jsem a dramatům
svědkem němým, když je osud hrával, byl jsem dost.
Přece ale říci nemohu,
byť sníh šedin vlas mi obetkával: Žil jsem dost!

———

Ghazel o víně.

Viz, jak na zdi v světlém listí svítí víno!
oheň krve je, tep žilobití víno,
topasem ať tryská v tvoji číši,
rubínem ať blýská a se třpytí víno;
všecky vůně Arabie zmizí,
nebo dýchá vůní nad vše kvítí víno.
Říkali mu bozi sladký nektar,
nemůž' ani jiné jméno míti víno.
Mana, Israël již jedl v poušti,
bajkou jest, neb na světě jen sytí víno.
Síla v mdlobě, zábava je v nudě,
štítem boji, veslem vlnobití víno.
Noe lkal, že vysoko je slunce,
Bůh je v hrozny vtkal a dal mu píti víno.

*

Klid.

Nad koruny králů je mi klid,
největší je poklad na té zemi klid,
velký, hlubý, stinný, vůně pln,
jaký táhne stromů haluzemi, klid,
snivý, tklivý, hvězdný, bezdný též,
jaký spěje noci perutěmi, klid,
nad práci jenž skloněn v každý čas,
k všemu sdílný je a k zlu jen němý, klid.

Oč my jsme lepší?

Já viděl můru kroužit kolem světla —
oč my jsme lepší?

jak zpita v náruč jisté zhouby létla; —
oč my jsme lepší?

Já viděl slunečnici v záhonu,
za sluncem točila se, kterak kvetla; —
oč my jsme lepší?

Já viděl orla, trysknul ke slunci,
však vichřice ho rázem v propast smetla; —
oč my jsme lepší?

Já viděl v trávě lézti hlemýždě,
nit stříbra za ním po cestě se pletla; —
oč my jsme lepší?

Já viděl nebem pádit meteor,
šleh' nebes klenbou jako rudá metla; —
oč my jsme lepší?

A hvězd jsem viděl bájných, zářících,
však padly v tmu, co zornice je střetla;
oč my jsme lepší?

Pak bludičku jsem viděl v močále,
jen skočila a mlha již ji zhnětla; —
oč my jsme lepší?

Tak v tisícerém tvaru přírody,
v srdcích i knihách moje duše četla: —
Oč my jsme lepší?

———

Své ženě.

Buď žehnána mých ňader každým dechem dnes i zítra!
Buď žehnána myšlenky bouřným spěchem dnes i zítra!
Tys rajský pták, jenž zpívá v srdci mém,
má celá poesie tvým je echem dnes i zítra!
Buď žehnána úsměvu lahodou
a štěstím, lásky plesem, slzou, vzdechem dnes i zítra!
Šperk písní na tvůj úsměv navlíkám,
před střelou hany jist i před posměchem dnes i zítra!
Přijď cokoliv, mně kyne ruka tvá,
rád půjdu hložím, jen ty kráčej mechem dnes i zítra!

Poesie.

Užívej, když smutek tebe zkruší, hašiš,
vzdechy tiší, slzy rázem suší hašiš;
jesti čaroděje mocný prut,
který vazby všednosti v ráz zruší, hašiš.
Vzdej se mu a obraznosti v plen,
v kruhy zaplítá tě stále užší hašiš.
Vidíš slunce táhnout vesmírem,
orkán zblíží ti i bzukot muší hašiš.
Žárem je a rosou zároveň,
flétnou zvoní a cymbálem buší hašiš.
Udělá, že krása terč je tvůj,
myšlenka šíp, ghazel její kuší hašiš.
Salomóna tobě tajemství
řekne, ano vše, co srdce tuší, hašiš.
Zpij se jím, nech všednost pod sebou,
jestiť pravá poesie duší hášiš.

Jiný ghazel v jeseni

Teď, co se hrozny zlatem zaskvívají,
na záhonech se astry usmívají,
při plné číši v dobrém rozmaru
si do kola druh s druhem zazpívají:
O krásných dívkách, které koketně
vějířem ňader vlnu ukrývají,
o zlatých, sladkých časech mladosti,
jež nelítostně s láskou uplývají,
o polibcích, jichž stále míň a míň,
jež jako první sladké nebývají,
o rukavičkách, stužkách, kadeřích,
jež v skřínkách s listy lásky setlívají,
o vlasech prořídlých, kdys tmavých teď,
jež stříbrnou se vlnou zachvívají,
o písních, které v sklonu mladosti,
tak veselé již noty nemívají,
o všem, co vadne lidských losů hrou,
nad čím se oči slzou zatmívají.
Však nad troskami sladkých hříček těch,
číš plnou teprv prázdnit umívají.

Jitro.

Jak bůh mladý jitro v azur vchází,
v nebe úsměv, perly v trávu hází,
šafránově barví nebes lem,
zlatem vroubí zubaté hor srázy;
orel skřekem, včela bzučením,
ptáče písní krok mu doprovází,
velké, němé oko k němu pozvedá,
v luhu skot a brav a kolouch v mlází.
Duše, v dumách věštích celou noc
jež jsi plula mořem beze hrází,
stav svůj let a příchod jitra zdrav,
vstříc mu pošli z nitra svého vasy
vůni všecku, a jak pod ním kouř
mlhy, páry, mračen změt se plazí,
děj se tobě: Jako anděl vstaň,
který zmoku v tlamu kopí sází.

Tvoje vlasy.

Buďtež požehnány, ženo moje, tvoje vlasy!
jsoutě hvězdná skrýš a světla zdroje tvoje vlasy;
pláštěm halí tebe královským,
vyzývají v lásky sladké boje tvoje vlasy
na čele ať korunu z nich máš,
či ať halí ňader vlny dvoje tvoje vlasy,
pod šátkem ať skryty cudně jsou,
sluší k zdobě každičkého kroje tvoje vlasy.
Nic nezvýší svůdnou krásu jich,
nechtí květů, ani perel roje tvoje vlasy.
Hnědé jsou co kaštan uzrálý,
tmavší když jdem spolu v stínu chvoje tvoje vlasy.
Všady zřím jich měkké vlny hrát,
v klasech, trávě moři jsou vždy moje tvoje vlasy!

Vavřín.

Tmavé, smutné lístky vyhání vavřín,
hořkou vůní trpce zavání vavřín,
lehký, že jím vítr hravě zmítá sem a tam,
balvanem je těžký na skráni vavřín.
Firdusiho hrob jen posli šacha najdou,
milujeť vždy také setkání vavřín.

Ghazel o mladosti.

Chceš ku mladosti svojí říci: Nespěchej?
Toť lépe, kdybys pravil k blýskavici: Nespěchej!
to dříve v letu zastavil bys orla
a překřik' hrom a houknul na vichřici: Nespěchej!
Toť lépe, do vody bys slovo stálost napsal,
v rej vážek řekl hravý, tancující: Nespěchej!
Líp, jehle magnetické kdybys kázal státi
a řekl za sluncem ku slunečnici: Nespěchej!
A večer, než se hvězdy sejdou v nebi,
líp, kdybys řek' z nich první, večernici: Nespěchej!
„Mlč!" kdybys navždy řekl básníkovi
a písni v dívky ňadrech při měsíci: Nespěchej!
Toť mladosti je teprv kouzlo pravé,
k ní opakovat s vzdechem, slzou v líci: Nespěchej!
Však jednu radu vem, když tak je krátká,
od kvasů, které strojí laškující: Nespěchej!

Naděje.

Podivné ptáče před námi zpívá,
ve snu má hnízdo, v srdci se skrývá,
náhle však zmizí, odlétne v dálku,
jak po něm vzpíná ruka se chtivá.
Samotou lesů zadumán kráčíš,
s vrcholu jilmu na tě se dívá.
Burácí peřej, strhne ti lávku,
na druhém břehu ptáče již kývá.
Jeseně mlhy sunou se dolem,
lesk jeho křídla v nich se zaskvívá.
U cíle stojíš, nad hrob pták vzlétne,
ve hvězdný tanec s hvězdami splývá.
Naději lidská se zlatým křídlem,
sklamaná věčně, věčně zas živá:
Dobře vím, vetché pavouka sítě
že jsou tvá slova zpěvná a snivá,
dobře vím, keře že se jen chytám,
divoký proud, jejž trhá a zrývá. —
Nicméně stejně objímám tebe,
zůstaň mi vždycky směvná, byť lživá!

Přiznání.

Chytila's mne v zlaté svoje sítě, ó lásko!
a já chvěl se jako v pláči dítě, ó lásko!
Podala jsi prs mi života,
a já pil jsem hladově a hbitě, ó lásko!
Co teď zbývá? Jíti stopou tvou,
líbat jen, kde možno okamžitě, ó lásko!

Jiný ghazel o modě.

Jindy bylo dobré knihy znáti v modě,
teď je dobrým knihám nadávati v modě;
jindy zbožně poslouchán byl básník,
teď je na kritika sobě hráti v modě.
Buď jak buď, jen jedno přání mám,
kéž je vždycky dobré knihy psáti v modě.

Prosba.

Zákon jeden z hvězdných legionů nech mne číst!
Souzvuk jeden z moře různých tónů nech mne číst!
Pravdu jednu, kterou stojí svět
v proudu pochybností, v kterých tonu, nech mne číst!
Účel jeden v pouště mlčení,
ve vod jeku i v měst šumném shonu nech mne číst!
Vůli jednu velkou, vznešenou,
odhaliv mi děsných tajů clonu, nech mne číst!
Duši jednu v plesu, rouhání,
v dumě, kletbě, jásotu i stonu nech mne číst!
Lásku jednu v srdci člověka,
kosmických těl zářném u výronu nech mne číst!

Forma.

Je forma udice, jíž zlaté rybky myšlenek se chytají
a proutek myrty, na němž různé květy u věnec se splítají,
a kouzelná je píšťalka, na jejíž trilek v ráz
přiletnou ptáci, obrazy, jež volně na větvích kol lítají;
a duhou je, jak oblouk pestrobarvý rozklene,
v mír vlny citů rázem tiší se, nechť divoce se zmítají;
a slunce jest, kterého teplé, tvůrčí paprsky
v květ rozdychují svět, když těžkou chmurou všednosti
se kmitají.
Ať Hellén různotvárnou v tanci vířivém ji snil,
či žalující jednozvukou smutně unylou bard v Kytaji,
ať bachantky je miska smyslností kypící,
ať kalich, kterým duši kapky many mystické se skytají:
Vždy forma nerozlučné jesti roucho myšlenky
a všecko báseň pravá jest, kde svorně ve sňatku se vítají.

Nepenthes.

U tichých vod vyrůstá purpurový mák.
Ó skloň svá ke mně ústa, nech mi zlíbat zrak!
V tvé duši klíčí rovněž tento květ,
plá v očích, na ústech a v hruď mi sype mrak,
tož sladké něhy, zapomnění noc,
v niž chýlí se můj život, bouří hnaný vrak.
Ó v ňader tvojich šeru nech ať spočine
má touha, bystřeň divá, má píseň, plachý pták!
A polibky mi v duši kapej nirvanu,
pod poupaty tvých ňader umru sladce pak!

*

Rozšiřte Boha!

Od pólu k pólu veliký zní hlas: Rozšiřte Boha!
ať puknou tmy a vládne jas a jas: Rozšiřte Boha!
Pryč s maskou prázdných pojmů, bytost buď,
tvar jeho vesmír, moře jeho hlas: Rozšiřte Boha!
Zem celá budiž jednou z perel těch,
kterými blýská zářný jeho pas: Rozšiřte Boha!
A přec buď ve všem on, buď strom i keř,
buď zrno písku, na oase trávy klas: Rozšiřte Boha!
O břehy věčna ať opírá ruce své,
jak pes pod nohou nechť mu skučí čas: Rozšiřte Boha!
A prostor velký, bez hrází buď jeho vzduch,
jímž mění se v tvar nový zas a zas: Rozšiřte Boha!
Však srdce člověka buď pravý jeho trůn,
zvěst o něm štětce kmit a dláta ráz: Rozšiřte Boha!
Ať z písní básníka a z révy poháru
svit oka jeho blýská, pojí nás: Rozšiřte Boha!
Ať s milenců rtů splývá jeho věčný dech,
zem celá budiž jedné lásky kvas: Rozšiřte Boha!

Doma.

Veseleji proudí zpěv doma,
divočeji bouří krev doma,
lehčeji se snáší bol,
snadněji se mírní hněv doma.
Rychleji se prázdní číš,
sladčeji ret líbá děv doma.
Starosti a nesnáze
tají rychle na úsměv doma.
Zmije hlod tak nepálí,
neleká tak zloby řev doma.
Sladký vánek vůně pln
vlívá život do všech cév doma.
Pták, jsem prolét' celý svět,
s písní sedám na větev doma,
nechť mých písní perličky
stopí v koši smetí, plev, doma.
Smrti, než v tvůj padnu klín,
o to prosím, se mi zjev doma,
ale dřív ne, dokavad
není zase pánem lev doma!

Jiný ghazel o víně.

Nechť i trpké vždy, je přece sladké víno,
po něm v srdci bouřně jest a zas tak líno!
jaký div, že mnohým sladkým hříchem,
který budiž požehnán, je víno vinno!

Vše zmůže láska.

Největší větu pravil Virgil sladký: Vše zmůže láska!
A přisvědčí mu milenci a matky: Vše zmůže láska!
To nevyvrátí nikdo: Dobro jako zlo
jsou v oku myslitele z téže látky. — Vše zmůže láska!
A zmizí rozdíl stavu, berly, koruny,
a budou hnízda lásky paláce a chatky. — Vše zmůže
láska!
A lidé v plesu pouta svá v prach zdeptají
a v Ježíše ráj půjdou tiše zpátky. — Vše zmůže láska!

— —

Plamen

Duše žití v centru země jesti plamen,
v tulipánu listech vidím kvésti plamen,
nachem liliím on protká bledou tvář,
s luny oranže jak zříš se snésti plamen.
V oku ženy vlhkým svitem plápolá,
na rtu jejím zpívá píseň štěstí plamen.
Uvěznit jej můžeš v hroznu sladkou krev,
pak ti cestu v devátý ráj klestí plamen.
Proto líbej, pij, v tom moudrost veškerá,
nechť je hříchem, je vždy sladké scestí plamen.
Mrtvý Hafiz za sto roků v ňadrech měl
místo srdce, zdroje sladkých zvěstí, plamen.

Mladé dívce.

Co mi praví dětinný tvůj smích: Směj se!
květ i ptáče dí to na větvích: Směj se!
Rozhazuj ty perly dokola,
nový spusť smích, sotva první ztich': Směj se:
Nechť se mračí svět a brouká jen,
tomu, kdo by kámen na tě zdvih': Směj se!
Starosti a nudu, ztráty, žal,
čas to vše má na svých perutích: Směj se!
Smíchu tvého však se ulekne,
štěstí jen ti hodí s křídel svých: Směj se!
Světem jdi jak ve snu z pohádky,
moudrost lidí nech i moudrost knih: Směj se!
Hlupákům se směj a babiznám
srdcí špatných a jazyků zlých: Směj se!
Hejskům nadutým a pedantům,
již nevidí slunce pro svůj břich: Směj se!
Vždyť je mladost s tebou — věčná buď! —
ať tvým smíchem táhne věčný jih: Směj se!

Živlové.

Bůh má čtyři živly: zemi, vodu, oheň, vzduch.
Čtyři živly rovněž každý tvořivý má duch.
Země — to tvá pevná vůle, kterou ovládán
spoutáš obrazů a citů dav u pestrý kruh.
Voda — to je rhytmu kouzlo měnivé,
pění se a valí jak tvých příboj snů a tuch.
Oheň — to tvá fantasie, čárnou perutí
ze dna země letí vzhůru až v azurný pruh.
Ale vzduch, jímž naplněno všecko, pěvče, jest
ovzduší tvé doby, její boj a vír a ruch!

Modlitba.

V orla skřeku, ve pěnkavy hlesu stvoř mne zas!
V růže plání i v drobounkém vřesu stvoř mne zas!
V hlase orkanu a v jeku moři,
v tichu zádumčivých skalných tesů stvoř mne zas!
V barvě zářícího nebe s jara,
v mlhy tanci nad vrcholem lesů stvoř mne zas!
V mého děcka prvním sladkém slovu,
v lásce, kterou lidstvu žhoucí nesu, stvoř mne zas!
V básni jako v soše každé doby,
v barev starých mistrů živém plesu stvoř mne zas!
V radosti a bolu, v mdlobě, trýzni,
v smrti posledním a chladném děsu stvoř mne zas!
Stromem poznání, byť popel byly
jeho plody hořké, když jím třesu, stvoř mne zas!

Zkušenost.

Čísti mnohou dobrou knihu,
zkájí bolest v oka mihu,
ale knihu dobrou napsat,
snímá s duše všecku tíhu.

Vzhůru!

Viděls plamen, jistě vždycky skočí vzhůru!
slunečnice za sluncem se točí vzhůru;
plavec obrací se za hvězdou,
hoch ku dívce pozvedá svých očí vzhůru;
u potoka stojí pěnkava,
pohlédne vždy, nežli zobák smočí, vzhůru;
housenka jen v listech krčí se,
motýl spěchá, květinu jak zočí, vzhůru;
hlemýžď jen se plazí pažitem,
orel tryská skály nad úbočí vzhůru;
vem si pro vždy příklad z přírody,
srdce, zrak nes, kam tvá noha vkročí, vzhůru!

V jeseni.

Hor obrysy se v čistém vzduchu chvějí v jeseni,
ten průhledný se leskne kouzelněji v jeseni.

Na zahradě se modrá slíva v listí kmitá,
šer starých zdí melouny zlaté krejí v jeseni.

Již ztichly písně ptáků, za to křídel ruchem
zní vzduch, kdy vlhká lada opouštějí v jeseni.

Na lukách ocúnek svou bledou čísku zdvihá,
v níž rosy chladné brillanty se skvějí v jeseni.

A na záhonech astry v pestrém věnci smutně
květ stříbra v slunce stříbro povznášeji v jeseni.

Vír lesklých, dlouhých pavučin se točí vzduchem,
oplítá strom, keř, ploty v hravém reji v jeseni.

Sny mladosti to s nimi lítají, sny lásky,
s bříz kadeří se zlaté lístky lejí v jeseni.

Ó dobo sladká! Vášeň na dně srdce dřímá,
jen upomínky dumnou píseň pějí v jeseni.

Zpět v život s díkem obrací se vlhké oko,
a v dobu příští patří bezpečněji v jeseni.

A ret se chví: „Jak těžký, plný paprsk slunce
sviť, lásko, nedej vzniknout beznaději v jeseni!“

Dle Joba.

Když zakotveno v hlubinách svých moře, kde jsi byl?
Když řadila se pyšně hora k hoře, kde jsi byl?
Když první slunce trysklo ve tmy klín
a nesměrná když první vzplála zoře, kde jsi byl?
Když první hvězdy pouští oblohy
se rozlily, prach zlatý po obzoře, kde jsi byl?
Když slunci v pozdrav zařval první lev,
a člověk cítil první touhy hoře, kde jsi byl?
Zříš tedy, jaký stín jsi, jaké nic,
a darmo ptám se k věčna dnu se noře, kde jsi byl?
Však nikdo ptát se nebude, to věř,
zda zlu či dobru byl jsi ku podpoře, když jsi byl?
A znikneš, zhasneš, měsíc zapadne,
a slunce v moři napojí své oře. — Zda jsi byl?

Písni.

Často my jsme spolu žalně lkali, písni!
Často my se spolu valně smáli, písni!
Často souhlas v odpověď nám zněl,
často byli lidé hluché skály, písni!
Často vzala's dumy kahanec,
často rolničky nám plesu hrály, písni!
Často měla's křídla motýlí,
často dračí perutě ti vzplály, písni!
Často spala's dívčích na ňadrech,
často za pravdu kde umírali, písni!
Často zpiti krásou přírody,
často uměním jsme zajásali, písni!
Často nad číší nám prošla noc,
často jsme se v rozjímání dali, písni!
Často v boj jsme vešli s hlupáky,
s štěstím zřídka, s právem vždy jsme stáli, písni!
Nikdy však jsme nesklonili šíj,
jedli poctivě chléb okoralý, písni!
Velkým nezněla jsi prodajně,
to tvůj triumf neskonalý, písni!

Kritik.

Nesmí příliš reflektovat, kdo je básník pravý.
Ó ne, reflektovat musí, za chvilku zas praví.
Sníh je bílý. — Ne, je černý! — Ne, je bílý přece!
Ale, brachu, jak jej chceš mít, je i popelavý.
Jako derviš, svět jenž prošel, v žití pestrý bazar,
jsem již divák, jenž zří všecko a jejž všecko baví.
Usmívám se spokojeně a jen v písni časem
modlitby své za korálem pouštím korál žhavý:
Bože, jenž jsi lvovi vytáh' Androklem trn z nohy,
vyndej slámu kritikovi a trus ptačí z hlavy,
neb on vždy jen slintá, žvaní, tam, kde básník zpívá,
on jen boří od jakživa a jen básník staví.

Básníci ghazelů.

Co ghazelu pestrý turban kol své hlavy kladu,
vidím v duchu pěvců jeho kráčet velkou řadu.
Nesmrtelní věštci, reci, bohatýři písně,
orli i slavíci spolu — a já v prachu v zadu.
Hafiz, který jako slunce hoří v plné slávě,
Saadi jako měsíc snivý ve palmovém sadu,
Dželaledin, vlasatice, v nekonečnou hloubku
v lijavci se jisker ztrácí, v perlí vodopádu.
Moudrý Ibn Jemin tichý kmitá bledým světlem,
v každý případ lidských losů střízlivou ví radu.
Montenebbi velkolepý krvavý jak západ,
slyším epický spád rhytmu, boje skřek a vádu.
Göthe na rtech vlídný úsměv, jako večernice
ghazel jemu vzešel smavý zlatém na západu.
Rückert, slavík opozděný v růžích na severu,
Platen, cudná labuť bílá ve slavičím stádu.
Renaud, který divý tanec hašišové dumy,
na salonu parkety veď v hravém sloky spádu,
Furch a Šolc jak drobné hvězdy, které zakmitly se
v oknech tvého, poesie, kouzelného hradu!
Věru, mléčná dráha pěvců! V jakém tanci, víru
se to kmitá a se splítá v tisícerou vnadu!

*

Ten má hrstě plné hroznů zářících a sladkých,
onomu se tisíc Milků skrylo v důlek v bradu.
Ten lká snivě, a ten kvílí, a ten láskou šílí,
sladký život na rtech lásky v požitku i pádu!
Proč nevmísit svou též píseň v tuto nekonečnou
slavíka a růže sladkou, snivou Iliadu?

———

Básník a kritika.

Kritika:

Věru, nevím, nač ty písně, užitek z nich malý,
dětinská to hříčka slov jen, obrazů vír stálý.
Blýská se to jako v slunci šňůry korálů,
moudrého však ten třpyt luzný přec jen neošálí.
Je to věru jako duha, kam svit luny paď,
celkem se to s šumným taktem přec jen v prázdno valí.
Tají se to jako srdce růže v sterých záhybech,
Isidy však závoj věčný přec to neodhalí.
Je to pole plné chrpy, máku, koukolu,
pravdy klásek obraznosti slunce však tam spálí.
Je to chumáč motýlů a vážek, třpyt a nach,
tanec hvězd, vír bublin a prach zlatý v dáli.

Básník:

Snad i pravdu máte, je to pestré, sladké nic,
souseda však studnu, jak vy, přec to nezakalí.

Poslední.

Zoilus mi řekne, že jen prázdno svírám,
za velkými pěvci sporé klásky sbírám.
K vůli němu snad mám s bohem dáti
starým idólům a v staré bohy vírám?
Co mi svět jest! nechť je přemoudřelý,
s děcka úsměvem já prostě na vše zírám;
při tom pavouk jsem, ghazelu sítě
místo much po sluncích pravdy rozprostírám,
u cíle pak dojat krásou, šťastný,
v její zářném, nekonečném slunci zmírám.

BALLADY

(1883—1885)

Invocatio.

Z Villona školy dítě prchlé v chvat,
ó ballado, v mou zbloudila jsi knihu,
a nevím, moderní jak bude šat
k tvé staré blousy přilehati střihu.
Tož dvojnásob své práce cítím tíhu!
Mám démanty ti do kadeří plést?
V ráj poesie vede málo cest,
a všednosti kol zuří vřava děsná;
mé srdce ždá však pučet, plát a kvést:
Zvoň, ballado, ať cítím, že je Vesna!

Mám tebe do salonů vésti snad?
Jak tanečnice v poletavém mihu
chceš na parketách pyšnit se a smát,
rej plný gracie, řeč plnou švihu?
Nech ten svět mask a praeparatů v lihu!
Či folianty mám k tvým nohám snést?
Ó župan Fausta pro tě směšný jest,
ó soucit měj, má jizba dost je těsná,
jsem syt již starých i moderních měst. —
Zvoň, ballado, ať cítím, že je Vesna.

Pojď, svěř se mi, kde lesní vane chlad
a teplé vánky dují sítím z jihu,
kde vlhká tráva, vody šum a spád,
kde pěnička se tulí v brázdy rýhu,
tam slavíky si pozvem' ku dostihu;
Tam z večera při zlaté záři hvězd
tě budu k zdrojům poesie vést,
k své lásky očím, v nichž spí radost plesná,
tam nedonikne sòka šíp a lest. —
Zvoň, ballado, ať cítím, že je Vesna!

Poslání:

Ó paní, které často na počest
mé písně zněla sladká, vroucí zvěst,
když zní jak ptáče, jež se budí ze sna,
ó rač jí k hnízdu přáti ratolest:
Zvoň, ballado, ať cítím, že je Vesna!

Ballada o jaru

Na jabloně květ slunce píše
své růžové sny v paprscích,
hloh, střemcha, šeřík, jasmín dýše,
k nám celý stěhuje se jih
na ptáků zpěvných perutích.
Ó sladké ze sna probuzení!
Ó záchvaty, ó touhy, snění!
Ó máji, do srdce všem vleť!
Pryč myšlenky, jho práce denní,
ku chvále jara zpívám teď!

Jeť každé srdce plná číše,
z níž teče jásot, ples a smích,
jak skřivan letělo by výše,
jak slavík lkalo v haluzích,
jak rosa plálo v krůpějích!
Kos, flétna lesa, v roztoužení
ruch stromů každý v báseň mění,
na trávě vos, much, čmelů změť
se míhá hlasném ve bzučení —
Ku chvále jara zpívám teď!

Chceš na luka či v háje spíše,
mně jedno; všady motýl milí
se jako herold luzné říše,
kam písní, rtem bych nejradš tíh'.
Ó bledé lilje líček tvých!
Přej zlíbat je a v zanícení
jak vlčí mák se zarumění,
když „ano" dáš mi v odpověď.
Své, kukačko, ztiš dunné pění,
ku chvále jara zpívám teď!

Poslání:

Jde láska světem, srdce plení,
ba celý svět jí velkým není;
mech, louka, plot a stará zeď,
vše chví se hudbou políbení:
Ku chvále jara zpívám teď!

Ballada o marnosti všeho.

Již ptal se Villon, mistr sladkých tónů,
kam poděly se loňské sněhy s hor?
A otázka ta v srdcích milionů
zní posavád, ta nejtěžší je spor,
o nějž se tříští titanský náš vzdor.
O věčnu sníme, okamžiku děti,
o hvězdné záři kráčejíce tmou,
a nejsme víc, než ptáci, již kol letí,
než svadlý list ve jiných hnaný změti,
a srdce šeptá s povzdechem: Kde jsou?

Kde jsou ty zádumčivé zvuky zvonů?
Kde slavné žalmy, jimiž chvěl se bor,
když mladost pozvedla nám tajů clonu,
v hruď láska padla nám jak meteor,
zem v květech smála se, kam sáhl zor.
Ó polibky! Na jabloňové sněti
se tolik nechví květů vánků hrou,
ó přísahy, jichž nelze dodržeti,
ó žaly, jdoucí plesu ve zápětí —!
Jen srdce šeptá s povzdechem: Kde jsou?

Ó dívčí hlavičky ve šíje sklonu,
ó ženy, jež jste vděků byly vzor,
na Venuši já myslil, na Madonnu,
na Orfea a velkých pěvců sbor,
ó plachty dávno zašlé za obzor!
ó lodi padlé vlnám do objetí,
ó vojska zavátá v poušť bouří zlou,
ó města dávna zniklá od staletí,
ó prachu, stíny v lidské nepaměti! —
jen srdce šeptá s povzdechem: Kde jsou?

Poslání:

Jak nemyslit na vlídný úsměv dětí,
na paprsk smíchu, hudbu srdcí dvou?
Na vše, co musí v troskách práchnivěti,
a čemu oko pouhou slzu světí,
a srdce povzdech zoufalý: Kde jsou?

Ballada o létě.

Ve slunci řeka jako prsten zlatý,
na obzoru si chlumy sedly v kruh,
buk, jilm a bříza věnčí jejich paty,
pod nimi v dál se táhne smavý luh,
kde v sítí zmírá tajemný vln ruch.
Hle, pramen ze skal svěží travou pílí
skrz zlatý čilimník a jasmín bílý,
tu ztracen, tam se mihne chvíli hadem,
déšť květů s haluzí se do vln chýlí,
jež v letním žáru sladkým dýší chladem.

Kol pestrý motýl lítá nad poupaty,
jak modrá hvězda zahrá v zdroji pstruh,
pták mnohý mihne se tu kropenatý,
a třpytné šídlo, roj španělských much
jak tisíc lesklých smaragdových stuh,
čmel, vosa, včela se tu shromáždili,
by z jetele a svlačce manu pili,
po kmenech mravenci se hrnou stádem;
kraj, čím víc Helios své šípy střílí,
zde v letním žáru sladkým dýše chladem.

Hle, v stínu topolů již svlékli šaty.
— Antická stafáž! — a po druhu druh
do řeky skáčí, jež jak vrchovatý
přetéká pohár, až za pruhem pruh
se šíří dál; smích koupajících v sluch,
a vody šum, jež o břeh květný kvílí,
s včel bzučením se v jeden akkord slily,
a žežhulky hlas kdesi v houšti mladém;
květ něhy pln a vzduch je plný síly,
a v letním žáru sladkým dýší chladem.

Poslání:

Pojď, modrou sluj jsem našel, sotva víly
tam zčeří hedbáv mechu, zlaté žíly
se v skále stkví, jež zvučí kapek spádem.
Ať ňadra tvá, až dojdeme tam k cíli,
mně v letním žáru sladkým dýší chladem!

Ballada o věčnosti krásy.

Ty posud žádnou nedotknutá změnou,
vždy pyšným čelem čnící z rozvalin,
ať malbou, sochou, písní nebo ženou,
ty rosa v parna žeh jsi, záře v stín,
a házíš lidstvu věčné růže v klín.
Buď pozdravena písní mojí smavou,
ó kráso! Rájů ztracených jsi stráž,
tys k nesmrtelnosti jen cestou pravou,
saň všednosti ty drtíš sedmihlavou:
ty nesmrtelná do tmy věků pláš!

Jak v Iliu kdys vstali před Helenou,
když měli soudit ji pod tíží vin,
ty rovna té, jež narozena pěnou,
vše v jho své krušíš, každý prachu syn
je otrok tvůj; jde, kam tvůj volá kyn.
Ať Rubens oděl tebe štětce slávou,
ať Aischyla verš za herolda máš,
ať z lebky Angela se valíš lávou,
ať v Bacha žalmu úpíš hymnou lkavou —
ty nesmrtelná do tmy věků pláš!

Moc před tebou je lvicí ochočenou,
ty korunuješ každý velký čin,
ty největší a jedinou jsi cenou,
jíž získat lze; jak Don Quixotův mlýn
v prach smělce deptáš, jenž tvůj spřádá zhyn.
Ty nezarosteš ani hrobů travou,
jak Madonna, které se podobáš,
jdeš středem zmijí, hraješ s hadů hlavou,
vždy vítězící s tváří usmívavou:
Ty nesmrtelná do tmy věků pláš!

Poslání:

Ó paní světa, Lethy chladnou šťavou
zrak neskrop mi, až klesnu ve rubáš,
jen tebe zřít chci branou Hádu tmavou,
a modlitbou jen tebe vzývat žhavou,
jež nesmrtelná do tmy věků pláš!

Ballada o jeseni.

Ó kterak jeseň mlhavou mám rád,
kdy listů peršky stráněmi se honí,
na suché listí žaludů zní pád,
a v skalné rokli dutě potok zvoní,
kde skloněný vaz dumá nad výtoní.
Les plný žlutých, rudých plamenů
se chvěje divým řevem jelenů,
v němž ozývá se drsně vášeň divá,
mech zvlhl na sivém čele kamenů,
a ozvěna jak lesní roh kdes zpívá.

Nad sítím špačků ples a čápů chvat
jak černé mračno časem slunce cloní.
Hle, babí léto! Kukla to, kam spat
jde příští jaro, jak se vpřádá do ní!
Na lukách planý balšám trpce voní.
Na zídce z poprášených lupenů
za náhradu v tu smutnou proměnu
jak ametyst a zlato hrozen kývá.
U krbu sahá bába k vřetenu,
a ozvěna jak lesní roh kdes zpívá.

Ku zámku z lesa chvátá lovců řad,
psů štěkot zní a dumné ržaní koní,
v spěch honce žene žízeň již a hlad,
v prach u cesty krev krůpějemi roní
zvěř, s dlouhých bidel jež se k zemi kloní.
Vzplál zámek. Hleď však, skalní na stěnu,
tam smutně kmen se chýlí ku kmenu
a roste noc a mlha všecko skrývá,
jen nad skráněmi pustých čeřenů
si ozvěna jak lesní roh kdes zpívá.

Poslání:

Má drahá, přírody té ozvěnu
mám v srdci, rád si na ni vzpomenu,
nad hrozny ňader když vlas tvůj se stmívá,
a z lásky tvé když piji pramenů,
mně upomínka jak roh lesní zpívá.

Ballada o zpívající studánce.

Ve hloubi lesa na skal kraji,
kde roste střemcha, hloh a bez,
pod zemí studánka se tají,
neznámý pramen zpívá kdes,
bez pohnutí mu slouchá les.
Zrak nadarmo se v skály kloní,
kol trávy klas a rudý vřes —
a vlny zvoní, zvoní, zvoní.

V kmen shnilý jahod rtíky plají,
a pryskyřník a zvonek, sléz,
a vedle v lomu šípky zrají
a skálu tmavý břečťan slez'
a zakryl její příkrý tes.
Kol motýl se a vážka honí,
a v křoví sotva ptáček hles',
a vlny zvoní, zvoní, zvoní.

Kde je ten pramen? Kolem tkají
balvany neprostupnou mez,

on zpívá dál a jako v báji,
tu slyšíš jásot, smích a ples
a rolniček a zvonků směs!
Dlaň poutníka jej nezacloní,
by krůpěj z něho k ústům vznes',
jen vlny zvoní, zvoní, zvoní!

Poslání:

Kéž, pěvče, studánka se roní
ti v srdci v žití shon a děs,
a mírem zvoní, zvoní, zvoní!

Ballada o zimě.

V bezlistých stromech jak to stená!
Jak s oblohy se sype sníh!
rampouchů stříbrem přetížená
spí malá chata v závějích.
Jí v okénku se paprsk mih',
paď v květ a stéblo, zvonek, klas,
jež na tabulky vetkal mráz,
jak hvězda hrál, jak jisker řada;
teď zmizel, trysk' a opět zhas' —
Sníh stále padá, padá, padá.

Šla kolem se světlem tam žena?
Či z krbu rudý žár se zdvih'?
Sním. — Pryskyřicí nasycená
louč praská v jisker kotoučích,
to duše stromů prchá z nich!
Teď dvéře otevřeny v ráz,
slyš, s pláště sníh si kdosi střás',
již vstříc mu běží žena mladá.
To on! — Ty kroky! A ten hlas! —
Sníh stále padá, padá, padá.

Svět jedna tůně zamlžená,
kde západ, sever, východ, jih?
V led tuhne řeky kalná pěna,
a v pustém poli v sněhu rýh
tlum koroptví se krčí tich.
K té chatě sněním těkám zas.
Jak tráví večery tam as?
Zda ona má jej vskutku ráda?
Jak přejde jim ten zimní čas? —
Sníh stále padá, padá, padá.

Poslání:

V tmu jizby z duší proudí jas,
on rozplítá jí zlatý vlas,
rty ke rtům a sny ke snům spřádá.
Svět zmizel jim — a z mraků řas,
sníh stále padá, padá, padá.

Ballada mému dítěti.

Co druhdy začlo prvním jara svitem,
kdy lásky sen se na víčka nám snes',
čím v růžích slavík a křepelka žitem
a v srdcích láska zpívala — ten ples
jak zázrak nyní v srdce naše kles'!
Vše splněno a snů mých závoj bílý
se nad kolébkou nyní tiše chýlí,
kde čárný květ náš dříme v poupěti,
jsou básní tóny, jež mi v duši zbyly,
balladu píšu svému dítěti.

Měsíce záři a hvězd snivým třpytem,
v nichž zbožně jako ze sna šumí les,
k nám přišla aster plnokvětých kmitem,
než sníh obalil hory, pláň i ves,
jak paprsk, jenž se po lupenu svez',
jak vesny dech, když splývá do obilí,
a nevěděla, tím že k svému cíli
spěl život náš a duše v objetí,
že v ní jsme dřív již byli, žili, snili —
balladu píšu svému dítěti.

Co s myšlenkou zde, písní, přáním, citem?
Zde srdce jímá žas a svatý děs,
rým vázne bázliv v péru jindy hbitém,
a tvůrčí slovo tratíc každou mez
pro obrazy zpět letí do nebes!
Tam andělé, již jeho druzi byli,
nad jeho odchodem se zamyslili,
však přejí, že s ním ráj k nám přiletí,
své štěstí bychom plným douškem pili —
balladu píšu svému dítěti.

Poslání:

Ty, matko, které posud v perly slily
se všecky sny, jež pod křídla se skryly
mé bouřné písní v lásky roznětí,
teď odpusť, jiný kyne mi cíl milý —
balladu píšu svému dítěti!

Ballada o rýmu.

Kdos, rýme, nazval tebe otrokem,
na povel pána jenž se k nohám plazí.
Mně zvukem v řečišti jsi hlubokém,
kde divý ručej pěny svoje hází,
bouř jehož vichrů šumot doprovází;
v té vřavě vždy se vrací jeden zvuk,
jenž ovládá těch živlů burný hluk
a ozvěnou se vrací ke skalám. —
Ty, rýme, zníš tak v citů nesouzvuk,
jak jongleur s hady s tebou pohrávám!

Tys jako ptáče, v sněhu vysokém
kdy dřímá kraj, mráz v okna perly sází,
kdy led se blýská strži, potokem,
a stříbrná jak vřetenka ční mlází,
mha světem vládne, moře beze hrází;
tu na okénko naše ťuk a ťuk,
tím zvukem hyacint hned na květ puk',
jenž na mém okně truchlil sám a sám —
já otevřel ti, vlétnul's jako Puk,
jak jongleur s hady s tebou pohrávám!

Dnes dáš se lapit přímým útokem,
a zítra těžko rhytmus k tobě razí
si cestu oklikou a poskokem,
a jindy sám se podáš bez nesnází
a plyneš jako ambra z řecké vásy.
Teď v tobě hřímá vojska valný pluk,
teď ocean svou bouři v tebe shluk',
teď jako hvězda svítíš rhytmu tmám,
teď trilek jsi, s nímž letí ptáče v buk, —
jak jongleur s hady s tebou pohrávám.

Poslání:

Buď zdráv, ó kníže! Mnohý nedouk
rád střepem svým by o tvou číši ťuk,
leč otrokům tvůj nezní drahokam,
mně usmíváš se, Villonův jsem vnuk,
jak jongleur s hady s tebou pohrávám!

———

Ballada ke chvále karnevalu.

Již přijel — cimbál hlasně třeští,
zní basy vzdech a houslí kvil,
a v kotillonů hustém dešti
pln pierrotů, gnomů, vil
svět celičký se utopil
jsa na taneční změněn sál. —
Teď bláznovství všem jesti cíl —
Ať žije kníže karneval!

Ctnost chytil rozmar ve jho kleští,
hřích lysou leb si opentlil,
a v shonu opic, které vřeští,
se valí městem v šíř a dýl;
mnich růženec svůj odhodil
a knihu mudrc, žezlo král,
by každý rozkoše číš pil —
Ať žije kníže karneval!

Teď parkety sám Amor lešti,
by spíše pad', kdo zabloudil

tam, oka jas kde blaho věští
a sladkou něhu rajských chvil,
jak maskou šleh' a v hruď se vryl!
Ó věř, mnohý by život dal,
by rád si ještě zabláznil! —
Ať žije kníže karneval!

Poslání:

Můj sen, jenž letěl světem dál,
se pod masku tvých líček skryl —
Ať žije kníže karneval!

Ballada ke chvále poesie.

Co tisíc básníků k tvé chvále pělo,
ó matko, zas mne opakovat nech,
tvé líbám nohy, v prach své skláním čelo,
a co chci říci ve obrazů stech,
jen vzdech a vzdech se vlní na ústech!
Ty, která plníš moře, zem i vzduch,
a spínáš v souzvuk jásavý hvězd kruh,
již krokem hrom a křídlem blesk je žhavý,
ty, paní světa, slunce v žití luh,
tys vrchol blaha, štěstí, plesu, slávy!

Co vesmírem zní, vše tvou harfou znělo,
jež národů jest jásání a vzdech,
co hádankou se v ňadrech lidstva tmělo
a světem hřmělo dějů na křídlech,
tys všeho pružina, tys všeho dech!
Ty slunce zlatý šíp jsi v moře tuch,
a v bludišti snů, kde se ztrácí duch,
jsi duhy oblouk v barvách plápolavý,
tys peruť svobody, tys žití vzruch,
tys vrchol blaha, štěstí, plesu, slávy!

Jak často nudou chřadly duch a tělo,
já „hynu“ volal v touhy okovech,
a bleskem tvé mi požehnání sjelo,
a píseň, skřivan, letla z ňader v spěch,
sta tulipánů v ňader záhonech
se tlačilo a smálo k druhu druh,
sta strun tam hrálo a sta kvetlo duh,
kam ohromné tvé zoře paď svit smavý,
jen ve tvých blescích zjevil se mi Bůh —
tys vrchol blaha, štěstí, plesu, slávy!

Poslání:

Ó paní, dej, ať nikdy nejsem hluch
v tvůj hlas, ať písně svojí lehký pluh
vždy pravou vedu brázdou, cíl kde pravý.
Nechť život mrak, tys nad ním světla pruh,
tys vrchol blaha, štěstí, plesu, slávy!

— — —

OBSAH.

Sestiny.

Str.

Hudba v duši . . . 9
Chvála sestiny . . . 11
Moje píseň písní . . . 13
Strom . . . 15
Cor meum Tibi! . . . 17
Sestina v srpnu . . . 19
Večer . . . 21
Nic . . . 23
Básník sestiny . . . 25
Finale . . . 27

Serenady melancholické

I.—XXVII. . . . 31

Ghazely.

Úvodní . . . 71
Ghazel . . . 72
Dle Heraklita . . . 73
Miluj . . . 74
Ó Praho! . . . 76
Přípitek . . . 77
Prosba . . . 79

Str.

Dítě 80
Slunce a měsíc . . . 81
Moje písně . . . 82
Blížící se bouři . . . 83
Oko 84
Moda 85
Na palmový vějíř . . . 87
Duše 89
Nářek Amorův . . . 90
Pes a kočka . . . 91
Rada umělci . . . 92
Hřbitov v písni . . . 94
Časem 95
Nad kolébkou . . . 96
Symboly slunce . . . 97
Vyznání 98
Ghazel o víně. . . . 99
Klid 100
Oč my jsme lepší? . . . 101
Své ženě . . . 103
Poesie 104
Jiný ghazel v jeseni . . . 105
Jitro 106
Tvoje vlasy . . . 107
Vavřín 108
Ghazel o mladosti . . . 109
Naděje 110
Přiznání 111
Jiný ghazel o modě . . . 112
Prosba 113
Forma 114
Nepenthes . . . 115
Rozšiřte Boha! . . . 116
Doma 117
Jiný ghazel o víně . . . 118
Vše zmůže láska . . . 119
Plamen 120
Mladé dívce . . . 121
Živlové 122
Modlitba 123
Zkušenost . . . 124

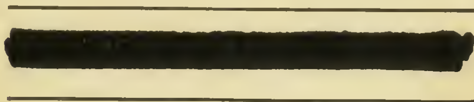
Str.

Vzhůru! 125
V jeseni 126
Dle Joba 128
Písni 129
Kritik 130
Básnici ghazelů 131
Básník a kritika 133
Poslední 134

Ballady.

Invocatio 137
Ballada o jaru 139
Ballada o marnosti všeho 141
Ballada o létě 143
Ballada o věčnosti krásy 145
Ballada o jeseni 147
Ballada o zpívající studánce 149
Ballada o zimě 151
Ballada mému dítěti 153
Ballada o rýmu 155
Ballada ke chvále karnevalu 157
Ballada ke chvále poesie 159

— —

NAKLADATELSTVÍ

J. OTTO

V PRAZE